

РІШЕННЯ

від 14 січня 2026 року № 1 (203)

про внесення на розгляд

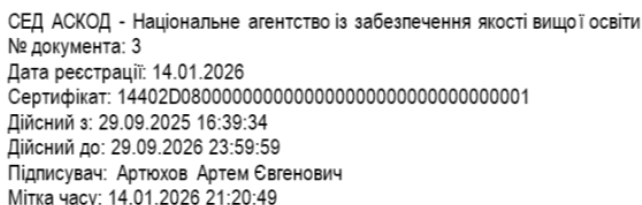
**Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти
подання про наявність у дисертації кандидата філософських наук
Пожарської Наталії Михайлівни «Гуманістичні імперативи здійснення
освітньої політики: філософський вимір» фактів порушення вимог
з питань текстових запозичень без посилання на джерело
(академічного плагіату)**

До Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (далі – Національне агентство) 12 лютого 2025 року надійшла скарга від Смірнова Олега Ювеналійовича щодо виявлення в захищеній 28 листопада 2015 року на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.053.07 Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди дисертації кандидата філософських наук Пожарської Наталії Михайлівни «Гуманістичні імперативи здійснення освітньої політики: філософський вимір» фактів академічного плагіату (реєстр. № 3-25-АД від 12.02.2025, далі – скарга).

Комітет з питань етики (далі – Комітет) своїм рішенням від 26 лютого 2025 року № 6 (142) прийняв скаргу до розгляду.

Про прийняття скарги до розгляду Комітетом належним чином були проінформовані Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди як заклад, спеціалізована вчена рада якого прийняла рішення про присудження наукового ступеня, та Пожарська Н. М. як особа, стосовно дисертації якої подано скаргу. Водночас копія скарги оприлюднена на сайті Національного агентства.

Перевірку викладених у скарзі відомостей здійснював уповноважений підрозділ секретаріату Національного агентства, який 24 жовтня 2025 року надав голові Комітету Звіт перевірки відомостей щодо наявності в дисертації кандидата філософських наук Пожарської Наталії Михайлівни «Гуманістичні імперативи здійснення освітньої політики: філософський вимір» фактів академічного плагіату з результатами проведеного аналізу виявлених у дисертації за допомогою відповідного програмного забезпечення фрагментів збігів щодо неправомірного використання наукових текстів, ідей, розробок,

наукових результатів і матеріалів інших авторів без відповідного посилання (далі – матеріали перевірки).

29 жовтня 2025 року визначено доповідача за справою, якою були проаналізовані матеріали перевірки скарги та визнано їх достатніми для її розгляду Комітетом по суті.

08 грудня 2025 року, напередодні засідання Комітету, який було призначено на 09 грудня 2025 року, Пожарською Н. М. було надіслано пояснення щодо інформації у скарзі та матеріалах перевірки, у якому також звернулася щодо повторного розгляду її справи.

На засіданні Комітету 09 грудня 2025 року доповідач подала усне мотивоване звернення щодо необхідності здійснення додаткового аналізу обставин у справі відповідно до абзацу другого пункту 14 Порядку розгляду скарг/повідомлень щодо фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, затвердженого Національним агентством 24 жовтня 2023 року (зі змінами, далі – Порядок).

Рішенням Комітету від 09 грудня 2025 року звернення доповідача визнане обґрунтованим та вирішено здійснити додатковий аналіз обставин за скаргою.

Додатковий аналіз обставин за скаргою Смірнова О. Ю. здійснював уповноважений підрозділ секретаріату Національного агентства, який 17 грудня 2025 року надав голові Комітету матеріали перевірки відповідно до рішення Комітету від 09 грудня 2025 року.

Комітет за наслідками вивчення матеріалів перевірки, а також інформації, наданої доповідачем, дійшов висновку про наявність фактів порушення вимог з питань текстових запозичень без посилання на джерело (академічного плагіату) в дисертації кандидата філософських наук Пожарської Наталії Михайлівни «Гуманістичні імперативи здійснення освітньої політики: філософський вимір».

У дисертації Пожарської Н. М. за допомогою програмного забезпечення виявлено відтворення без належних посилань на джерела запозичення фрагментів таких наукових праць іншого авторства:

1. Акинфиева Н. Устойчивое развитие российского образования: необходимость и условия реализации // Власть. 2007. №5. С. 43–47.

2. Вильданова Г. Б., Вильданов Х. С., Муслимова Л. Ф. Феномен отчуждения и пути его преодоления // Вестник Челябинского государственного университета. 2007. №17. С. 14–20.

3. Власов В. Концепція соціальної філософії освіти та генеза її вітчизняної моделі в системі сучасної глобалістики // Філософія освіти. 2013. №2(13). С. 261–281.

4. Горбунова Е. М. Дюркгейм и современное образование // Социологическое обозрение. 2002. Т. 2. №4. С. 65–71.

5. Гребенюк В. О., Головка І. О. Викладач чи студент – хто має бути в центрі освітнього процесу? // Наукові записки. 2010. Вип.10. Ч. І. С. 133–135.

6. Ємельяненко Г., Степанов В. Філософсько-педагогічні засади освітнього процесу // Вісник Донбаського держ. пед. університету. Серія: Соціально-

філософські проблеми розвитку людини і суспільства: збірник наукових праць. Слов'янськ: ДДПУ. 2014. Вип.2. С. 93–100.

7. Згуровський М. Україна у глобальних вимірах сталого розвитку // Дзеркало тижня. 19 травня 2006.

8. Зинченко В. В. Онтология социально-экономического бессознательного в трансформациях и девиациях общественного развития // Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Философия. 2011. №2(6). С. 29–44.

9. Зинченко В. В. Социальный инструментализм прагматизма и специфика неопрагматистской модели в философии образования, аксиологии и концепциях менеджмента // Перспективы науки и образования. 2013. № 3. С. 25–37.

10. Зінченко В. В. Глобальні трансформації сучасних парадигм освіти і менеджменту суспільного виховання // Постметодика. 2013. № 2. С. 41–48.

11. Зінченко В. В. Стратегії освітнього процесу в інтеграції парадигм глобального розвитку і гуманітаризації суспільства: світоглядні засади соціальної філософії освіти // Гілея: науковий вісник. 2015. Вип. 93. С. 278–283.

12. Зінченко В. В. Стратегії суспільно-антропологічного розвитку в ідеях і системі сучасної соціальної філософії освіти: інтеграція моделі інструменталізму і неопрагматизму з концепцією "нового гуманізму" // Антропологічні виміри філософських досліджень. 2013. Вип. 4. С. 52–70.

13. Зінченко В. Ідеологеми несвідомого: політико-економічний вимір соціопсихологічних трансформацій суспільства // Персонал. 2007. №11/12. С. 52–57.

14. Зінченко В. Неоліберальна модель глобального розвитку, критична соціальна філософія освіти і світові системні перспективи демократичної інституалізації. Частина друга. Критична теорія, соціально-філософська модель філософії освіти і перспективи демократичної інституалізації систем суспільства // Філософія освіти. 2014. № 1 (14). С. 127–157.

15. Зінченко В. Сучасний університет, провідні системи вищої освіти: традиції, реформи і модернізаційні моделі в умовах глобалізації // Філософія як культурна політика сучасності. Тези доп. всеукраїнської наук. конф. Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія». 2013. С. 57–61.

16. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті. Полтава: Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського. 2006. 328 с.

17. Кремень В. Г. Вхідження людини у світ науки і культури в умовах глобалізації // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / [редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін.]. Київ ; Вінниця. 2012. Вип. 29. С. 7–13.

18. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. Київ: Грамота. 2007. 576 с.

19. Кукушкина С. Н. Метод Дельфи в Форсайт-проектах // Форсайт. 2007. №1 (1). С. 68–73.

20. Маяцкий М. От Болоньи до Болоньи, или Тупиковый процесс // Русский журнал. 20.04.2009.

21. Надыбская О. Я. Проблема образования и воспитания в условиях интеграции Украины в мировое сообщество // Культура народов Причерноморья, 2003. №38. С.128-131.

22. Огнев'юк В. О. та ін. Освітологія: витоки наукового напрямку. Київ: ВП «Едельвейс». 2012. 336 с.

23. Скотна Н. Україна і світ у контексті цивілізаційної виховної стратегії // Філософія освіти. 2006. №1(3). С. 79–88.

24. Социология: Курс лекций / Под ред. А. В. Миронова, В. В. Панферовой, В. М. Утенкова. Москва: Социально-политический журнал, 1996. 255 с.

25. Чорноштан Т. М. Філософсько-етичні засади екологічної освіти. Дис. ... канд. філософських наук : спец. 09.00.10 – філософія освіти. Київ. 2008. 180 с.

У результаті аналізу в дисертації Пожарської Н. М. встановлена наявність відтворення без змін (або з незначними змінами), а також у перекладі з російської мови текстів інших авторів без належних посилань на джерело та/або автора (авторів).

У тексті дисертації виявлено близько 300 фрагментів тексту обсягом від одного речення, які засвідчують використання наукових текстів, ідей, розробок, наукових результатів і матеріалів 25 інших авторів (авторських колективів) без відповідних посилань на автора (авторів) та/або на джерело.

Водночас виявлено 29 випадків фальсифікації джерельної бази дисертації шляхом підміни джерел або спотворення їх вихідних даних.

При оцінці матеріалів перевірки Комітет керується пунктом 21 Порядку розгляду, згідно з яким будь-які документи чи свідчення про наявність або відсутність у дисертації та/або наукових публікаціях, у яких висвітлені наукові результати дисертації, фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації не є вирішальними, не мають наперед визначеного значення для Комітету і враховуються в сукупності з іншими документами та матеріалами при прийнятті рішень відповідно до цього Порядку.

Відповідно до частини сьомої статті 28¹ Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня кандидата наук, доктора наук у разі встановлення відповідно до законодавства фактів академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти здійснюється у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України, та може бути оскаржене відповідно до законодавства.

Згідно з абзацами першим, четвертим пункту 40 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 (далі – Порядок 1197) у МОН розглядаються звернення щодо порушення вимог з питань текстових запозичень без посилання на джерело, академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації за поданням Національного агентства – безстроково.

Відповідно до пункту 38 Порядку № 1197, особа, якій за рішенням МОН (МОНмолодьспорту, ВАК) видано диплом доктора (кандидата) наук, може бути позбавлена відповідного ступеня у разі виявлення порушень вимог нормативно-

правових актів з питань атестації наукових кадрів, чинних на момент прийняття рішення МОН (МОНмолодьспортом, ВАК) про видачу відповідного диплома або затвердження рішення ради про присудження ступеня доктора філософії.

Відповідно до абзацу другого частини шостої статті 6 Закону «Про вищу освіту» (в редакції, чинній на момент прийняття рішення МОН про видачу диплома) виявлення академічного плагіату у захищеній дисертації (науковій доповіді) є підставою для скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня та видачу відповідного диплома.

Відповідно до пункту 9 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (в редакції, чинній на момент прийняття рішення МОН про видачу диплома, далі – Порядок № 567) дисертація на здобуття наукового ступеня є кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто здобувачем у вигляді спеціально підготовленого рукопису або опублікованої монографії. Підготовлена до захисту дисертація повинна містити висунуті здобувачем науково обґрунтовані теоретичні або експериментальні результати, наукові положення, а також характеризуватися єдністю змісту і свідчити про особистий внесок здобувача в науку.

Відповідно до пункту 14 Порядку № 567 у разі виявлення текстових запозичень, використання ідей, наукових результатів і матеріалів інших авторів без посилання на джерело дисертація знімається з розгляду незалежно від стадії проходження без права її повторного захисту. Виявлення в дисертації, автором якої вже видано диплом доктора чи кандидата наук, текстових запозичень без посилання на джерело, є підставою для прийняття рішення про позбавлення його наукового ступеня.

Окрім того, згідно з пунктом 4.7. Положення про спеціалізовану вчену раду, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14 вересня 2011 року № 1059, якщо рада встановила, що здобувач використав ідеї та розробки, текстові запозичення, наукові результати та матеріали інших авторів без посилання на джерело, то рада знімає дисертацію з розгляду незалежно від стадії проходження без права її повторного захисту. У цьому разі заява про зняття дисертації з розгляду не приймається, а до МОНмолодьспорту надсилається рішення ради разом з авторефератом і стенограмою засідання. А відповідно до пункту 1.9. цього Положення у разі порушення радою вимог нормативно-правових актів з питань присудження наукового ступеня доктора чи кандидата наук МОНмолодьспорт скасовує прийняте радою рішення і може вжити до неї заходи в межах своєї компетенції, у тому числі до зупинення діяльності цієї ради.

При цьому згідно з частиною шостою статті 69 Закону України «Про вищу освіту» (в редакції, чинній на момент прийняття рішення МОН про видачу відповідного диплома Пожарській Н. М.) академічний плагіат – це оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання. Частиною

четвертою статті 42 Закону України «Про освіту» визначено, що порушенням академічної доброчесності вважається, зокрема, академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

Таким чином, наявність у дисертації «текстових запозичень, використання ідей, наукових результатів і матеріалів інших авторів без посилання на джерело», узгоджується із визначенням академічного плагіату, закріпленим частиною шостою статті 69 Закону України «Про вищу освіту», частиною четвертою статті 42 Закону України «Про освіту».

Згідно з частиною дев'ятою статті 19 Закону України «Про вищу освіту» Комітет з питань етики розглядає питання порушення академічної доброчесності і вносить відповідні подання до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

На підставі наведеного, відповідно до частини дев'ятої статті 19 Закону України «Про вищу освіту», частини четвертої статті 42 Закону України «Про освіту», частини сьомої статті 28¹ Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», пунктів 38–41 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, пунктів 21–22 Порядку розгляду скарг/повідомлень щодо фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, затвердженого на засіданні Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (протокол № 16 (45) від 24 жовтня 2023 року, зі змінами), з урахуванням чинних на момент прийняття рішення МОН про видачу відповідного диплома Пожарській Н. М. абзацу другого частини шостої статті 6, частини шостої статті 69 Закону України «Про вищу освіту», пунктів 9, 14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, пунктів 1.9, 4.7 Положення про спеціалізовану вчену раду, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14 вересня 2011 року № 1059, Комітет

ВИРІШИВ: внести на розгляд Національного агентства подання про наявність у дисертації кандидата філософських наук Пожарської Наталії Михайлівни «Гуманістичні імперативи здійснення освітньої політики: філософський вимір» фактів порушення вимог з питань текстових запозичень без посилання на джерело (академічного плагіату).

Голова Комітету

Артем АРТЮХОВ